

novega peresa. V „Dveh zakonih“ riše pisatelj tragedijo in radosti kmečke ljubezni, pekel prisiljenega zakona in raj svobodne izbire. „Polnočni mrak“ je razprava o čarovnicah, „Župnik“ pogovor treh žensk o priljubljenem duhovniku; „Tercijalke“ slikajo vso neodkritosrčnost, zlobnost in hinavščino laži-pobožnosti; „Lila“ pa je romantična zgodba o mladem Rusu, ki je potoval skozi naše kraje in se pri tem zaljubil v trgovsko hčer; razdelila ju je razlika vere in Rus Fortunatov je umrl vsled — materijalizma svoje ljubice. S to zadnjo povestico je položil Trdina svoj obol na žrtvenik nekdanjega našega naivnega rusofilstva.

Čudna je bilanca o značaju našega kmeta in malomeščana, ki nam jo dajo te zgodbe, do katere smo pa upravičeni, ker so vse te povesti veren odsev življenja našega naroda. Na eni strani sam humor in šegavost, prebrisanost in pretkanost, na drugi pa skrajn realizem, materijalizem in lahkomiselnost. Vse pa pokriva plašč hedonistnega in egoističnega pojmovanja moralnih in verskih zakonov. — Življenje je pač takšno, kakršno je. In Trdina ga je naslikal kot veren realist v vsej nagoti.

A vendar je vtisk, ki ga zapuščajo v čitatelju ti spisi, neenoten in razdeljen. V vseh teh delih še ni izrečena zadnja beseda, v vseh še ni onega kolorita, ki označuje umotvor, ni v njih duše, ki jo vdahne v svoja dela umetnik. Pri Trdini je vse nepredelana in nezaokrožena snov; v njegovih spisih kar mrgolijo družabni, verski, erotični, narodnostni problemi, a skoraj vsi ostajajo nerazrešeni. Zbiral je svojo snov ter jo stilistično uglajal, poglobljal je pa ni. Zrl je v svet in življenje z očmi dolenskega kmeta; in kot takšen nam je verno narisal njegovo dušo, ni nam pa ustvaril povesti o našem kmetu. Za to je bil premalo umetnika in epika. — Da bi mi dopuščal to prostor, bi bilo zanimivo primerjati Trdinove spise z velikim poljskim kmečkim romanom modernega pisatelja Wł. Reymonta. Reymont je naturalist, šel je celo tako daleč, da je spisal to svoje najznamenitejše delo v dialektu, a je ustvaril globoko poetičen, umetniški, naravnost homerski epos o življenju poljskega kmeta . . .

Trdinova „Berta“ bi bila nudila kakemu Gjalskemu ali pa Žeromskemu snov za elegično rokoko-zgodbo o grajski hčeri, ki išče sredi provincionalnega močvirja zaman utehe hrepenečemu srcu. Iz „Jezuitskih misij“ bi bil ustvari Zola poglavje za svoj „Lurd“, snov za „Lilo“ bi se bila pa izpremenila pod peresom Turgenjeva v „Pomladne vode“ . . .

Toda nočem, da bi me kdo napačno umel. Trdina je velik, a ne kot umetnik. On je eden tistih, ki so potrebni in ki morajo biti tu, da se gradi dalje na tem, kar so zgradili oni. Zakaj narodna kultura se ne da sezidati od danes do jutri. Treba je močnih, trdnih temeljev, na katere se sicer pozneje, ko je stavba dozidana, ne gleda, ki so pa prvi pogoj njenemu obstoju. In Trdina je takšen temelj; on je predhodnik umetnosti, ki se mora razcvetiti tudi pri nas. Dal nam je neizčrpno zakladnico narodnih, erotičnih, socialnih motivov, pokazal nam je v pravi luči narodovo dušo. Česar sam ni dosegel, — umetniške dovršenosti, to je naloga drugih. Vsi umetniki, zlasti dramatik, pa najdejo pri njem snovi v izobilju.

Vojeslav Molè.

Radomski: Z mojega vrta. Pesmi. Ljubljana 1910. Tiskal in založil Dragotin Hribar. 8°. 112 str. Cena 2 K, po pošti 2 K 10 v.

S to knjigo se je pridružil — ponižno in nevsiljivo — četi slovenskih lirikov pisatelj, ki se je ravnal po klasičnem Horacijevem reku in čakal s publikacijo več ko devet, več ko desetke let. To je vsekakor lepo, tem bolj, ker je v današnjih

časih v slovenski liriki tako čakanje popolnoma neznana stvar. S te strani je knjiga v slovenskem slovstvu zanimiva in osamela prikazen, sicer pa nobena pridobitev. Verzi zvane tuintam res prikupljivo in prijetno, sami zase; vsebinsko in formalno dovršene enote, ki bi presegala tri ali štiri verze, pa ni v knjigi ne ene. V celoti je Radomski skromen epigon onega epigonstva, ki se je pred tridesetimi in še več leti s svojim ozkim doktrinarizmom in s svojo vsiljeno sentimentalnostjo košatilo po Pajkovi „Zori“ in v „Kresu“. V tej dobi našega literarnega življenja je pisatelj ostal, pa se ni niti zavedel, kako žalosten petrefakt je njegova knjiga v naši današnji lepi literaturi. Ni se tega zavedel niti založnik, ki z občudovanja vredno vneto izdaja in zalaga neuspele poskuse, ki so samo kričeči znaki zaostalosti pisateljev in — založnika. Danes smo Slovenci — hvala Apolonu in vsem devetim modricam — že tako daleč, da take knjige ne opazi nihče drugi ko kritik in bibliograf. Literarni zgodovinarji si bodo o Radomskem komaj zapomnili zanimivo dejstvo, da je prvi v slovensko liriko uvedel aeroplan.

J. A. Glonar.

Juvančič Friderik: Učna knjiga francoskega jezika za srednje in njim sorodne šole. Prvi del. Založila Katoliška bukvarna v Ljubljani. 1910. V. 8°. 152 str. Cena mehko vez. K 2.—, trdo vez. K 2:50.

Olajšati učenje francoščine samouku in dvigniti nje pouk na naših šolah, kakor ga zahtevajo najnovejše ministrske naredbe, to je namen Juvančičeve učne knjige, ki je nad vse častno izpolnila občutno vrzel v vrsti naših učnih pripomočkov. Knjiga je obenem nekak jubilej ob stoletnici prvega sličnega poskusa v našem slovstvu. Saj moramo poseči mimo prof. dr. Glaserjevega prevoda Ploetzove franc. slovnice prav do Vodnika, ki je za latinske francoske šole v Iliriji prestavil „Početke gramatike, to je Pismenosti francoske gospoda Lhomonda“.

Učna snov Juvančičeve knjige je razdeljena na pet oddelkov: glasoslovje in pravopis, štivo, vokabular, slovnica in slovar. Za šolo in dom je predvsem važen prvi oddelek; kajti le tisti učenec, ki je premagal težkoče izreke, se bo mogel poglobiti v poznejši jezikovni pouk, le takemu bo mogoče se s Francozom sporazumeti. Glasoslovje in pravopis sta obdelana po Rousselotovem načinu, ki se zdi gosp. pisatelju za moderni šolski pouk najbolj praktičen in ki ima posebno za Slovence mnogo prednosti pred drugimi podobnimi sistemi. Pohvalna je tudi njegova metoda, da je najprej učenca navaditi izgovarjati vokal kot tak in šele potem v besedi. Za vsak samoglasnik je podal precejšnje število primerov, največ takih, ki so učencu kot tujke že iz materinščine ali nemščine znani. — Primerjati francoske vokale s slovenskimi bo pač menda dobro samo pod učiteljevim vodstvom, ker dvomim, da bi bil slovenski a v besedi klas popolnoma enak franc. v besedi tasse, pâte. Kar se tiče nosnika *o*, pa pravi Rousselot, da ima jezik isto lego kakor pri odprtem *o*, ustnici pa ono zaprtega *o*. Nedvomno je, da je v šolski knjigi nemogoče predelati natančno ves vokalni sistem in da v tem delu pouka pripada še vedno prva naloga učitelju, ki se je s tem tudi resnično bavil. Za samouka pa je baš ta oddelek Juvančičeve knjige neprecenljive važnosti. — Fonetično transkripcijo je namenil gosp. pisatelj izključno domači rabi in učenec jo bo umel brez težav.

Drugi del knjige obsega štivo, ki je prav smotreno zbrano. Po prvih petih lekcijah, ki obsegajo sestavke o razredu, šoli, družini, sobi in o vrtu, srečamo takoj Buffonovega vrabca, in tako so zajete tudi skoro vse sledeče lekcije iz lepo zaokroženih odlomkov francoske literature. To je velika prednost Juvančičeve knjige. Na tak način se seznanil učenec takoj v prvem začetku s francoskim duhom,